

УДК 351

А. О. ПАРАМОНОВ

СТРУКТУРА ТА МЕХАНІЗМ ГАЛУЗЕВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ З ПОЗИЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розглянуто питання, пов'язані з визначенням структури та механізмів галузевих перетворень з позиції модернізації сучасної економіки, а також становлення оптимальної моделі сталого розвитку регіону.

Ключові слова: галузеві перетворення, модернізація, структура, механізм, оптимальна модель, сталий розвиток.

The problems associated with determining the structures and mechanisms of sectoral reforms from the perspective of modernization today's economy. Also raises questions of optimal development model of sustainable development.

Key words: industry transformation, modernization, structure, mechanism, optimal model, sustainable development.

Питання управління соціально-економічним розвитком регіонів займає ключове місце в системі регіональної політики України. Кожному регіону властиві різні спрямованість і динаміка розвитку. Модернізація продукції, що випускається, залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, запровадження прогресивних технологій, технічне переозброєння та модернізація устаткування, виробництво конкурентоспроможної продукції, підвищення рівня зайнятості населення, якості його життя вимагають адекватного управління регіональною економікою. У сучасних умовах глибоких ринкових перетворень управління територіальним розвитком стає ключовою ланкою механізму державного управління, що формується під впливом багатьох чинників.

Проте існують проблеми управління розвитком територій, зумовлені складним взаємопроникненням природних, просторових, економічних, політичних і соціальних суперечностей, що пов'язано зі значною неоднорідністю територій країни та великою поліструктурністю територіальної організації влади. При цьому спостерігаються протиріччя та конфлікти інтересів між зацікавленістю учасників місцевого розвитку і фактичною компетенцією органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

У роботі використано праці із зазначеної проблематики таких вчених, як: В. Вакуленко [1], В. Ворогін [2], В. Павлов [3], Т. Пєпа [4], О. Шубровська [6] та ін.

Метою статті є визначення ролі держави щодо забезпечення розвитку регіонів у сучасному світі, яка не обмежується лише регуляторними функціями – стимулювання економічного зростання, раціонального використання трудового потенціалу, забезпечення прогресивних зрушень у галузевій і територіальній системах, підтримки експорту продукції та послуг.

Головною метою державного управління регіональним розвитком стає забезпечення економічної й соціальної стабільності, захист вітчизняних виробників

на світових ринках, гармонізація майнових відносин, зміцнення існуючого ладу, демократизація управління, транзит держави в європейські та євроатлантичні структури [2].

Виявлення та аналіз співвідношень є важливим при визначенні механізму формування того чи іншого типу регіону з розкриттям характеру етапності та спрямованості природо-економіко-соціальної ситуації. У ринково орієнтованому просторі важливим є виявлення варіантів просторових систем, типів, форм і їх комбінацій. Оцінка соціально-економічного рівня розвитку окремих регіонів як просторових систем із використанням індикаторів за трьома блоками показників – природно-ресурсному, економічному й соціальному потенціалів – дала можливість їх групування.

Аналіз зміни інтеграційного показника, характер трансформації у цілому свідчать про наявну ще досить помітну регіональну диференціацію соціально-економічного розвитку регіонів і ледь помітну тенденцію її згладжування в останні роки. Від'ємні значення інтегрального показника характерні для регіонів з аграрно-промисловою спеціалізацією виробництва, меншою мірою – для регіонів промислово-аграрним і високо-індустріальним із розвинутими різнопрофільними промисловими комплексами. Щодо регіонів із додатним інтегральним показником, то вони представлені однаковою мірою як промислово-аграрними та високо індустріальними регіонами, так і аграрно-промисловими, які або зберегли, або підвищили свою долю в економічному просторі країни [4, с. 137–139].

Трансформаційні процеси є відображенням структурно-галузевих перетворень, масштаби яких знаходяться у зв'язку з рівнем соціально-економічного розвитку регіонів. За останні роки значних змін у територіальних пропорціях продуктивних сил регіонів не відбулося. Наявна їх регіональна асиметрія. Це обумовлено низкою причин: різним ступенем адаптації окремих регіонів до функціонування в умовах ринкової конкуренції, невикористанням переваг територіального поділу праці, спеціалізації виробництва, нових форм територіальної організації виробництва, різною територіально-галузеву структуру економіки регіонів. А звідси – неоднаковою спроможністю місцевої влади здійснити реформи на регіональному рівні.

Недосконалість системи державного управління обумовлена перш за все недостатністю її децентралізації та реформуванням за відсутності необхідної нормативно-правової бази. Крім того, недовершеністю механізму бюджетного регулювання регіонального розвитку, а також недостатнім рівнем фінансування державних комплексно-цільових програм підтримки регіонального розвитку.

На нинішньому етапі якісних трансформацій економічних реформ в Україні, забезпечення стійкого економічного зростання в усіх регіонах на основі найбільш ефективного і комплексного використання їхнього ресурсного потенціалу є одним із головних важелів досягнення позитивних тенденцій у соціально-економічному розвитку. Державна політика щодо регіонального розвитку має забезпечити зміцнення ресурсного потенціалу регіонів як основи їхньої конкурентоспроможності, підвищення ролі ендогенних чинників забезпечення економічного зростання [3].

Для забезпечення раціонального і ощадливого використання природних ресурсів, перетворення природно-ресурсного потенціалу в дієвий чинник

регіонального розвитку, регіональним і місцевим органам виконавчої влади потрібно зосередити увагу на реалізації насамперед таких заходів:

- проведення інвентаризації мінерально-сировинних та інших природних ресурсів регіонів і здійснення їхньої економічної оцінки з точки зору нинішнього та перспективного використання;

- виведення з експлуатації або забезпечення належного рівня безпеки особливо екологічно небезпечних об'єктів;

- запровадження економічних важелів щодо зменшення негативного впливу виробничих об'єктів на забруднення оточуючого середовища, запровадження екологічних стандартів;

- запровадження екологічно чистих і ресурсозберігаючих технологій;

- сприяння розвитку рекреаційно-оздоровчої та туристичної інфраструктури, відновленню пам'яток історико-культурного значення;

- розвиток прикордонної співпраці, в тому числі у сфері природоохоронної діяльності щодо вирішення транскордонних екологічних проблем [1].

В умовах економічного зростання необхідно спрямувати розвиток виробничого потенціалу регіонів для формування оптимальної конкурентоспроможної галузевої структури. Головними завданнями щодо розвитку виробничо-економічного потенціалу регіонів мають бути реструктуризація економіки, розбудова виробничої, транспортної і ринкової інфраструктури, сприяння розвитку підприємництва, реалізація інноваційної політики в регіонах. Забезпеченню їх реалізації сприятиме проведення заходів щодо:

- розширення галузевої спеціалізації економіки регіонів;

- створення на сучасній технологічній базі переробних галузей промисловості в кожному регіоні;

- виведення з експлуатації або перепрофілювання виробничих потужностей, які справляють негативний вплив на навколишнє середовище;

- створення сприятливих нормативно-правових і фінансово-кредитних умов для інвестиційної та підприємницької діяльності;

- завершення приватизації підприємств, що здатні адаптуватись до функціонування в ринковому середовищі, перепрофілювання приватизованих підприємств згідно планів приватизації;

- пошуку та освоєння нових ринків збуту виробленої продукції, зростання наукомісткого експорту;

- розвитку інфраструктури регіональних і міжрегіональних товарних ринків, бірж, оптових ринків, аукціонів тощо;

- подальшого здійснення земельної реформи та вдосконалення земельних відносин з урахуванням місцевих природно-географічних та соціально-економічних особливостей і потреб, забезпечення персоналізованого обліку земельних ділянок, інших об'єктів та прав власності;

- формування інфраструктури ринків землі, іншого нерухомого майна, насамперед вторинного та забезпечення її функціонування, створення умов для розвитку конкуренції, забезпечення прозорості операцій та зменшення інвестиційних ризиків на цих ринках;

- законодавчо-нормативного забезпечення та ефективного управління комунальною власністю [5].

Проблема переходу України та її регіонів до сталого розвитку є однією з найважливіших проблем сучасності. Сталий розвиток має забезпечити високу якість життя нинішнього та майбутнього поколінь українського народу на основі економічного зростання, формування соціально орієнтованої ринкової економіки, раціонального споживання матеріальних ресурсів. В Україні державна концепція сталого розвитку в першій редакції розроблена ще в 1998 р., а проект концепції (друга редакція) – у 2000 р. Концепція виходить зі стратегічних інтересів сталого розвитку України, які полягають у забезпеченні стабільного соціально-економічного зростання.

Практично в усіх регіонах країни виникла потреба здійснити широкомасштабну реконструкцію й модернізацію існуючої досить застарілої та відсталого матеріально-технічної бази суспільного виробництва з урахуванням ресурсно-екологічних вимог, чинників, критеріїв, стандартів та обмежень. Усе це має здійснюватися на основі застосування новітніх еколого безпечних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, безвідходних або маловідходних замкнутих виробничих циклів.

Перехід до стійкого розвитку регіонів має відбуватися в тісному взаємозв'язку з радикальною структурною і техніко-технологічною перебудовою економіки на основі прискорення темпів НТП, у напрямі всебічної екологізації не тільки базових галузей економіки, але й усіх сфер людської діяльності. Усе це має бути враховано в розроблюваній Національній стратегії стійкого розвитку. В основу розробки нової стратегії слід покласти:

- пріоритет ресурсно-екологічних критеріїв, показників і вимог над економічними;
- раціональне поєднання ринкових і державних економічних та адміністративних інструментів і важелів регулювання ресурсно-екологічних відносин;
- оптимальне та взаємоузгоджене застосування методів галузевого і територіального управління природокористуванням й охороною навколишнього природного середовища, перенесення центру ваги та відповідальності за розв'язання ресурсно-екологічних проблем на місцеві й регіональні органи влади [6].

Для вирішення проблем галузевих перетворень з позиції становлення оптимальної моделі сталого розвитку регіону та охорони навколишнього середовища необхідні істотні затрати капіталовкладень. Тому особливого значення набуває економічне обґрунтування природоохоронних заходів та аналізу їх ефективності з позицій ринкової економіки, що має стати предметом подальших досліджень у цьому напрямі.

Література:

1. *Вакуленко В. М.* Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях : навч. посіб. / В. М. Вакуленко, В. В. Мамонова, Ю. П. Шаров ; Національна академія державного управління при Президентові України. – Ужгород : Патент, 2004. – 198 с.
2. *Воротін В. Є.* Модифікація механізму державного управління соціально-економічним розвитком регіонів України / В. Є. Воротін // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 1-2 (14-15). – С. 5–10.
3. *Павлов В.* Методологія формування та механізми реалізації політики соціально-економічного розвитку регіону / В. Павлов // Регіональна економіка. – 2001. – № 1. – С. 18–29.

4. *Пепа Т. В.* Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України / Т. В. Пепа. – Черкаси : Брама України, 2006. – 440 с.

5. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / З. С. Варналій, А. І. Мокій, О. Ф. Новікова та ін. ; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.

6. *Шубровська О.* Регіональний аспект сталого економічного розвитку агропродовольчої системи / О. Шубровська О. // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 69–76.

Надійшла до редколегії 08.11.2013 р.